

" ...

II- İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümünde özetle şöyle denilmektedir:

İdarenin yargısal yolla denetiminin en önemli, yaygın ve etkili aracı iptal davalarıdır. İptal davaları, idare hukukunun doğuşundan ve oluşumundan sonra ortaya çıkan idare hukukuna özgü dava türü olup, bu dava ile idarî işlerin hukuka uygun olup olmadığı incelenir. İptal davasının amacı hukuk düzenini korumak, idarenin işlem ve eylemlerinde hukuka uygun davranmasını sağlamaktır. İdarî işlemin iptaline ilişkin yargı kararı anonim ve objektif nitelik taşıması nedeniyle "kesin hüküm"ün klasik anlamının dışında ve onu aşan sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin bir yönetmelik hükmünün iptali halinde iptal kararından sadece davacı değil, yönetmelik kapsamında olan herkes yararlanır.

İptal davalarının bugün de kabul edilen klasik teorisine göre bu davalar, idarî işlem nedeniyle "menfaati ihlâl" edilenler tarafından açılabilir. İptal davalarında ön kabul koşulu olarak böyle bir sınırlama getirmenin amacı herkes tarafından açılacak davalar nedeniyle idarenin devamlı dava tehdidi altında kalmasını önlemek ve idarî işlemlerde istikrarı sağlamaktır.

Gerek teoride ve gerekse yargı kararlarında "menfaat ihlâlî" kavramı; dava konusu işlemle bir ilişkisi olmak ve o işlemten etkilenmek şeklinde kabul edilmiştir. Bu menfaatin mutlaka para ile ölçülebilecek malî bir niteliği olması gerekmemektedir. Ciddi ve ölçülü olmak koşulu ile manevi bir ilgi de menfaatin ihlal edilmiş sayılması için yeterli olmaktadır. "Menfaat ihlali" kavramının tanımını vermek ve çerçevesini çizmek çok zor olduğundan, bu ön koşulun varlığı açılan dava sonucu ancak idarî yargı yerlerince saptanabilecektir. İdarî işlemle davacı arasında ölçülü ve ciddi bir ilişkiyi ifade eden "menfaat ihlali"nin "kişisel hak ihlali" ile hiçbir ilgisi yoktur. Bu nedenle dava konusu işlemle davacının manevi menfaatinin ihlal edilmiş olması dahi iptal davası açabilmek için yeterlidir.

"Kişisel hak" kavramı menfaati de içinde barındıran geniş bir hukukî durumu ifade etmektedir. Kişisel hak ihlalinin gidermeye yönelik davalar genellikle özel hukuk alanına girerler ve davacının davalıdan istediği husus, ihlal edilen kişisel hakkının aynen veya tazminat olarak kendisine verilmesidir. Tam yargı davalarında da ihlal edilen hak, davanın esasını teşkil eder. Sonuç olarak, iptal davası açabilmek için "kişisel hak" ihlali koşulunun getirilmesi halinde iptal davaları tam yargı davasına dönüşür ve iptal davası ortadan kalkmış olur.

Anayasa'nın 2. maddesinde tanımlanan nitelikte hukuk devletinin varlığından söz edilebilmesi için, idarenin bütün eylem ve işlemlerinin yargı denetimine tabi olması gerekir. Yargı denetimi demokrasinin olmazsa olmaz ögesidir. İptal davası açma koşulunu kişisel hak ihlalinin varlığına bağlama sonucu idarenin birçok işlemi yargı denetimine tabi tutulamaz. Hukuk devletinin başlıca amacı, kamu gücü karşısında kişinin hak ve özgürlüklerinin korunması olup, bu idarenin her türlü işlem ve eylemlerinin yargı denetimine tabi tutulması ile sağlanabilir. İptali istenilen yasa kuralı, dava ehliyeti için "şahsi hak ihlali" koşulunu getirmekle objektif düzenleyici tasarruflara karşı dava yolunu kapalı tutmakta, ancak uygulama işlemleri sonucu kişisel bir hak ihlal edilmiş ise, bu işleme karşı dava hakkı tanımaktadır. Bu nedenle dava konusu yasa kuralı Anayasa'nın 125. maddesine de aykırılık oluşturur. Anayasa, bir subjektif hakkı ihlal etsin veya etmesin, idarenin hür türlü eylem veya işlemine karşı mutlaka bir dava hakkının mevcut olması zorunluluğundan söz etmektedir.

İptal davasında, dava ehliyetini "kişisel hakların ihlali" koşuluna bağlamak birçok idarî işleme karşı iptal davası açılmasını olanaksız kıldığından, dava konusu yasa kuralıyla idarenin yargısal denetimini büyük ölçüde sınırlandırmaktadır. Bu nedenle de "hak arama hürriyetini" düzenleyen Anayasa'nın 36. maddesine aykırıdır.

Anayasa'nın 142. maddesinde, "...yargılama usulleri kanunla düzenlenir..." denilmekte olup, maddî hukukun uygulanmasını sağlayan usul kurallarının belirlenmesinde yasakoyucu tam bir takdir ve seçim yetkisine sahip değildir. Yasakoyucunun bu konudaki takdir yetkisi, kişinin özgürlük alanını kamu gücü karşısında korumayı ana amaç edinen hukuk devleti ilkesi ile sınırlıdır. Çevre tarihi ve kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi kamu yararını yakından ilgilendiren hususlar hariç olmak üzere bunların dışında kalan tüm idarî işlemlerde dava ehliyeti "kişisel hakları ihlal edilenler"le sınırlı tutulmak suretiyle yapılan düzenleme sonucu, tam yargı davalarında geçerli olan dava ehliyeti iptal davaları için de aynen kabul edilmiştir.

Yasalar; kamu yararı gözardı edilerek şahsî, hissî veya siyasî amaçlar gözetilerek çıkartılamaz. Dava konusu yasa hükmünün, milletvekillerinin emeklilik statüsünü düzenleyen kimi yasalar için itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulmasını önlemek amacıyla çıkarıldığı ileri sürülmüştür. Kuralın yasalaşma süreci dikkatle izlenildiği takdirde, özellikle Adalet Komisyonu'nda izlenen yöntem ve işlemler karşısında, kimi hukuk kuralları gözardı edilerek ve iptal davalarına sınırlama getirmek amacıyla düzenleme yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu durum ise, dava konusu yasa kuralının maksat ve amaç yönünden Anayasa'ya ve hukuka aykırı olduğunu göstermektedir.

Açıklanan nedenlerle, 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanunu'nun 4001 sayılı Yasa ile değişik 2. maddesinin 1. bendinin (a) alt bendinde yer alan "...kişisel hakları ihlal edilenler..." ibaresinin iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulmuştur."